

De
PREEK
van de
LEEK

Inhoud

Woord vooraf	7
Karin Bloemen De wereld op mijn schouders	9
Désanne van Brederode Steeds meer een mens onder mensen worden	16
Claudia de Breij De liefde zal nooit vergaan	31
Geert Corstens Vergelding en vergeving	40
Kathleen Ferrier Verbinden zoals de spin Anansi	49
Femke Halsema Wees hier aanwezig	56
Chris van der Heijden 75 jaar Tweede Wereldoorlog	64
Bas Heijne Betrokken bij de wereld	78
Irene Hemelaar Eerst zien, dan geloven	88
Leoni Jansen Amazing Grace	93
Hella de Jonge Het voorbeeld van Ria en Ibrahim	103
Hugo de Jonge Bijna een god	116
Farah Karimi Streven naar rechtvaardigheid	130
James Kennedy De vrijheid als liefde	140
Lilianne Ploumen Niet minder dan een ander	148
Jan Pronk Waar ligt de stad van de vrede?	155
Govert Schilling De pracht van het kleine	169
Edith Schippers Praten mét elkaar	177
Katinka Simonse Verantwoordelijkheid vóélen	185
Rosita Steenbeek Geen speelbal van het lot	193
Fred Teeven Oog voor de slachtoffers	202
Jan Terlouw Verwondering	214
Jan Jaap van der Wal Je best doen voor je talent	226
Rob de Wijk Niet veroordelen	237
Liesbeth Zegveld De ander	247

Woord vooraf

Het idee voor de Preek van de Leek ontstond in 2008. Abeltje Hoogenkamp, zelf predikant, bedacht tijdens een slapeloze nacht dat columnisten als Bas Heijne met hun scherpte, moed, tegendraadsheid en heldere visie eigenlijk ook predikanten zijn. De rol van opiniemaker was niet meer exclusief voor de dominee, maar was buiten de kerk overgenomen door columnisten, journalisten, cabaretiers, schrijvers en wetenschappers. Zij onderzoeken, informeren, leggen uit hoe de wereld in elkaar zit, inspireren en houden anderen een spiegel voor. ‘Zij ontmaskeren, zij zeggen hoe het zit; kortom, zij preken. Het leek me spannend als juist die mensen aan de slag zouden gaan met de Bijbel,’ aldus Hoogenkamp destijds in *Trouw*.

Vanuit die gedachte werd mensen met een visie uit allerlei sectoren gevraagd voor één keer hun persoonlijke verhaal te verbinden met een Bijbelverhaal, en de kansel van de Doopsgezinde Gemeente in de Singelkerk in Amsterdam te bestijgen. Ze kregen theologische begeleiding om uitglijders te voorkomen.

Het project werd een groot succes. Duizenden mensen bezochten de diensten. Bijbelse verhalen kregen een actuele betekenis, moderne muziek en poëzie werden op nieuwe manieren ingezet. Na een aantal jaar werd het Preek van de Leek-‘concept’ vrijgegeven, en sindsdien zijn in tientallen dorpen en steden in Nederland ook lekenpreken gehouden. Andere organisatoren, andere leken, maar allemaal met lef en grote gedrevenheid.

Bij het verzamelen van de preken viel op dat het concept van de Preek van de Leek inmiddels wat opgerekt is. Sommige sprekers hielden alleen een preek, andere begonnen met een persoonlijke groet, weer andere verzorgden de hele dienst, inclusief zang, gebed, zegen en collecte. Om van deze grote verscheidenheid toch een eenheid te smeden, zijn in dit boek uitsluitend de preek zelf en de bijbehorende schriftlezing(en) opgenomen. Daarmee kwamen de inleidende persoonlijke woorden van sommige sprekers te vervallen, die grotendeels één gemeenschappelijke factor hadden: de spreker trad op de kansel uit zijn of haar *comfort zone* en voelde zich ongemakkelijk, verlegen, kwetsbaar. Sommigen waren nog nooit bij een kerkdienst geweest, of hooguit lang geleden in hun jeugd. Die wetenschap maakt lezing van de preken extra bijzonder.

Deze bundel had misschien ook twee keer zo dik kunnen zijn. Maar niet iedere lekenpreker bleek zijn of haar tekst te hebben uitgetikt of bewaard. Sommige lekenpreken sloten sterk aan bij de toenmalige actualiteit, waardoor ze inmiddels gedateerd aanvoelen. Ook gaf niet iedereen toestemming voor opname in de bundel, omdat de Preek van de Leek in een intieme setting was gehouden en niet bedoeld was om te vereeuwigen in een boek, of om wat voor persoonlijke reden dan ook. Toch was er moeiteloos een topselectie te maken. De vijftientig geselecteerde lekenpreken zijn opvallend, divers, tijdloos en vooral: inspirerend. We wensen u tijdens het lezen veel mooie momenten van bezinning.

Claudia de Breij

De liefde zal nooit vergaan

Schriftlezing: 1 Korintiërs 13:1-13

Al sprak ik de talen van alle mensen en die van de engelen – had ik de liefde niet, ik zou niet meer zijn dan een dreunende gong of een schelle cimbaal. Al had ik de gave om te profeteren en doorgrondde ik alle geheimen, al bezat ik alle kennis en bezat ik het geloof om bergen te verplaatsen – had ik de liefde niet, ik zou niets zijn. Al verkocht ik mijn bezittingen omdat ik voedsel aan de armen wilde geven, al gaf ik mijn lichaam prijs en kon ik daar trots op zijn – had ik de liefde niet, het zou mij niet baten.

De liefde is geduldig en vol goedheid. De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid. Ze is niet grof en niet zelfzuchtig, ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan, ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid. Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.

De liefde zal nooit vergaan. Profetieën zullen verdwijnen, klanktaal zal verstommen, kennis verloren gaan – want ons kennen schiet tekort en ons profeteren is beperkt. Wanneer het volmaakte komt zal wat beperkt is verdwijnen. Toen ik nog een kind was sprak ik als een kind, dacht ik als een kind, redeneerde ik als een kind. Nu ik volwassen ben heb ik al het kinderlijke achter me gelaten. Nu kijken we nog in een wazige spiegel, maar straks staan we oog in oog. Nu is mijn kennen nog beperkt, maar straks zal ik volledig kennen, zoals ik zelf gekend ben. Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

Bemінде gelovigen én ongelovigen, het is een wonder dat ik hier sta. Een wonder uit de goede oude katholieke traditie waarvoor deze kathedraal ooit gebouwd is, een wonder, niet minder dan een Mariabeeld dat bittere tranen van bloed huilt in een achtertuin in Bergeijk of een engel die zich openbaart op de al jaren kapotte tv van een bejaarde op Overvecht. Een wonder: een niet-gelovige, voor haar beroep grapjes makende en ook nog eens openlijk homoseksuele vrouw mag op de kansel van dit heilige huis spreken.

Toen we overlegden over deze avond zei ik tegen de dominee van de Domkerk: 'In elke cabaretier schuilt een dominee.' 'En in elke dominee een cabaretier,' antwoordde ze, waarmee ze de stelling wat mij betreft direct bewees.

Ik zal de naam van God hier niet ijdel gebruiken. Vloeken in de kerk, dat is, ook voor mij, vloeken in de kerk. Ik zal de naam van God ook in lovende zin niet ijdel gebruiken; ik sta hier niet uit zijn naam, maar uit de mijne. Ik zal u niet zegenen uit zijn naam, ik zal u niet voorgaan in een gebed aan hem. Dat kan ik niet doen, want ik weet niet of hij bestaat.

Vroeger wist ik het wel heel zeker, met God. Ik geloofde even hartstochtelijk in God als in Sinterklaas. Dit in tegenstelling tot mijn broer, die alleen maar kinderencyclopedieën las.

Ik hou iedere avond als ik optreed een drempelgebed. Dan sta ik in de coulissen om de overgang te maken van het alledaagse naar een andere werkelijkheid en dan sla ik

een kruisje. Of twee. Of zes. Ik doe het net zo lang tot ik zeker weet dat ik dit moment heilig heb gemaakt, dat ik nergens liever wil zijn dan op die plek, voor die mensen, op die avond. Tot ik het uit handen geef. Tot ik voel dat het groter is dan ik ben, dat het een eer is dat ik dit mag gaan doen. Of ik me dan tot God richt of tot iets anders weet ik niet. Ik richt me tot dezelfde kracht die er soms voor zorgt dat we op zo'n avond met z'n allen heel soms een enkel moment kunnen voelen dat we niet alleen zijn. Door onbedaarlijke, gedeelde lol, of door een herkende eenzaamheid waarvan we allemaal dachten dat we de enige waren die het voelde.

Toen ik zeven was, ging ik met mijn ouders naar Carré, waar Herman van Veen optrad. Hij zong het liedje 'Suzanne': *Maar de hemel ging pas open,/ toen Zijn lichaam was gebroken/ en hoe Hij heeft geleden,/ dat weet alleen die visser aan 't kruis/ en je wilt wel met Hem meegaan,/ samen naar de overkant/ en je moet Hem wel vertrouwen,/ want Hij houdt al jouw gedachten in Zijn hand.* Het eerste wat ik dacht toen hij dat zong was: dat wil ik later worden (een kale zanger), en het tweede had te maken met wat hij over dat liedje vertelde: dat hij door dat liedje begreep wie Jezus was. En ik daarmee dus ook.

De liefde voor Suzanne en voor Jezus in dit liedje, dat is dezelfde liefde. En hoeveel boeken er ook zijn volgeschreven over wie hij wel of niet was, 'hoe hij heeft geleden, dat weet alleen die visser aan het kruis'. Wij weten het niet.

En alle dominees, ouderlingen, in vroeger tijden de pastoors, bisschoppen en kardinalen die op deze plek hebben gepreekt, wisten het net zo min als ik.

Er is net een boek verschenen van de Engels-Zwitserse filosoof Alain de Botton, dat gaat over hoe de seculiere samenleving kan leren van religies in zaken als gemeenschapszin, ethiek, onderwijs en kunst. Leest u het vooral, het heet *Religie voor atheïsten. Een heidense gebruikersgids*. De Botton legt de nadruk op troost. Op hoe we elkaar zouden kunnen proberen te geven wat de kerk ons vroeger gaf.

Het is spannend om op deze plek te pleiten voor een geloof zonder God – en dat doe ik dan ook niet, aan wie dat wil gun ik ieder denkbaar godsbesef – maar als het ergens kan is het hier. Als u de kerk een beetje kent, of straks nog even rondloopt, zult u in de gang daar zien dat er beelden zonder hoofd bewaard zijn. Er is bewust voor gekozen om dat na de Beeldenstorm van 1566 zo te laten. Het geloof is ooit in marmer gegoten, en daarna stukgeslagen en vervangen door iets anders, door iets dat misschien vandaag de dag weer aan een herziening toe is. Juist op een plek waar dat historische besef van verandering zichtbaar is, wil ik nadenken over gemeenschapszin, troost en liefde, over de mooie dingen van het geloof, dingen die we missen, die ik mis maar op een andere manier zou willen vinden dan door een geïnstitutionaliseerd geloof.

De reden dat ik ja zei op het verzoek om deze preek te houden, is dat ik daar graag naar wil zoeken. Onlangs liet een vriendin van mij haar kindje dopen in de kerk. Zo'n ritueel mis ik. Niet om het ritueel, maar om het gebeurde, om de grootsheid van het gebeurde en de waarde ervan te markeren. Maar het voelt voor mij onwaarachtig om God of Jezus daarvoor te 'gebruiken'. En zo is dat voor velen van ons. We raken, met ons niet langer collectief gedeel-

de geloof, onze rituelen kwijt. En daarmee missen we een manier om de liefde te vieren.

De liefde. Sommige godsdienstleraren op mijn middelbare school moesten er niets van weten. Natuurlijk, God is liefde, maar dat *Hooglied*, dat sloegen ze altijd over als het over de Bijbelboeken ging. Terwijl dat nou net het Bijbelboek was dat ik een beetje begreep.

Waarom bestaat de kerk? Waar is een kerk voor? Ik kom eigenlijk alleen op vakantie weleens in een kerk. Steek een kaarsje aan in Italië of verwonder me over St. Paul's Cathedral in New York. Die kerk, vlak bij Ground Zero, bleef staan toen alles eromheen instortte – u kunt daar de hand van God in zien, maar u kunt ook denken dat we honderd jaar geleden gewoon een stuk betere bouwvakkers hadden dan nu; hoe dan ook, de kerk stond er, en deed wat een kerk moet doen: de brandweermannen werden er opgevangen, konden praten met geestelijken maar ook met psychologen, zich laten masseren door fysiotherapeuten of luisteren naar een violist die ter ontspanning speelde. Dat blijkt namelijk goed te zijn: als je een dag lang tussen puin en lijken hebt gewerkt, is zoiets als Mozart daadwerkelijk en meetbaar heilzaam. Dát, dat gegeven is voor mij God. Dat is liefde. Dat iemand een talent heeft om klanken te maken die je kunnen doen voelen, en dat iemand anders dat wil horen, wil voelen, zich laat helpen.

Op diezelfde dag in New York liep ik nog een andere kerk binnen, gelokt door prachtige pianomuziek die ik op straat al kon horen. Ik keek de kerk binnen en zag een prachtige zwarte pianist hartstochtelijk pianospelen

[LEES VERDER IN HET BOEK]